

PTICE NA GORIČKEM

www.park-goricko.org

Pisan svet ptic na Goričkem

Na Goričkem gnezdi 110 vrst ptic. Za vodne ptice so pomembne večje vodne površine, med katerimi je največje in zato najpomembnejše Ledavsko jezero. Obsežno trstičje je gnezdišče čapljice (*Ixobrychus minutus*), sive gosi (*Anser anser*), rakarja (*Acrocephalus arundinaceus*), srpične trstnice (*Acrocephalus scirpaceus*), trstnega cvrčalca (*Locustella luscinioides*) in kobiličarja (*Locustella naevia*). Na jezeru se pogosto prehranjuje tudi največji evropski orel belorepec (*Haliaeetus albicilla*).

severno od jezera, gnezdi bičja trstnica (*Acrocephalus schoenobaenus*). V sklenjenih listnatih in mešanih gozdovih gnezdijo skrivnostna črna štoklja (*Ciconia nigra*), sršenar (*Pernis apivorus*) in največja evropska žolna, črna žolna (*Dryocopus martius*). Najpomembnejši življenjski prostor ptic na Goričkem je mozaična kulturna krajina s številnimi cvetočimi travniki, z visokodebelnimi sadovnjaki, žitnimi njivami in mejicami. Ob mraku se z njiv sliši petje prepelice (*Coturnix coturnix*). Značilni prebivalci mejic so rjavi srakoper (*Lanius collurio*), prosnik (*Saxicola torquata*)

1

2

1 Bramorji so glavni plen smrdokavre na Goričkem
2 Leta 2020 so bele štoklje gnezdile v 12 vaseh na Goričkem
3 Vodomec (*Alcedo atthis*) živi le ob večjih rekah, kot sta reki Velika Krka in Ledava

in rumeni strnad (*Emberiza citrinella*). V visokodebelnih sadovnjakih gnezdi še nekaj deset parov smrdokavre (*Upupa epops*) ali upkaša, kot ga imenujejo domačini. Pogorelček (*Phoenicurus phoenicurus*) in vijeglavka (*Jynx torquilla*) se pojavljata lokalno.

Najbolj prepoznavna ptica Goričkega in Pomurja še vedno ostaja bela štoklja (*Ciconia ciconia*).

V Sloveniji je par zlatovrank (*Coracias garrulus*) zadnjič gnezdil leta 2014 prav na Goričkem; takrat je uspešno iz gnezda poletelo pet mladičev

3

Velika zgodba majhne sove

Goričko je do konca 90. let prejšnjega stoletja veljalo za nepopisan list v slovenski ornitologiji, zato je bilo odkritje velike gnezditvene populacije velikega skovika (*Otus scops*), ki je bila leta 1997 ocenjena na 210–250 gnezdečih parov, takrat izjemno presenečenje. Velikemu skoviku je bilo v zadnjih letih na Goričkem namenjeno veliko raziskovalne in naravovarstvene pozornosti. Populacija na Goričkem je na severnem robu območja razširjenosti v srednji Evropi in je celo druga največja v Sloveniji.

Na območjih pojavljanja skovika je bilo za izboljšanje pogojev za lov na novo postavljenih 400 lovnih prež in zasajenih 3 km novih mejic. Z lastniki travnikov so bili sklenjeni dogovori o puščanju nepokošenih pasov z namenom izboljšanja razmnoževalnih pogojev za velike kobilice, ki so glavni plen skovika. Za izboljšanje prehranjevalnega in gnezditvenega habitata so bile sklenjene pogodbe o varstvu z lastniki 40 ha travnikov in 50 habitatnih dreves z dupli ter z lastniki skupno 1 km obstoječih mejic.

Veliki skovik

Bela omela lahko povzroči propad dreves, zato se jo mora redno odstranjevati

Lovne preže pticam olajšajo lov

Veliki skovik svoj plen, med katerim na Goričkem prevladujejo velike kobilice, bramorji, murni, vešče in pajki, ulovi v mejicah, na travnikih in v sadovnjakih. Uspešnost njegovega lova je odvisna od razpoložljivosti lovnih prež, kot so drevesa, grmi ali količki, s katerih lažje lovi. Razpoložljivost naravnih dupel ali primernih gnezdilnic je prav tako pomemben dejavnik, zato je bilo v okviru projekta Gorička krajina s pomladitveno rezjo obnovljenih 950 sadnih dreves in na novo zasajenih 20 ha visokodebelnih sadovnjakov. S tem se je zagotovil dolgoročno ohranjen gnezditveni in prehranjevalni življenjski prostor skovika.

DEJSTVA o velikem skoviku

Velikost: do 20 cm.

Teža: 60–120 g.

Hrana: kobilice, hrošči, metulji, pajki, mali sesalci.

Ocenjena velikost gnezdeče populacije (DOPPS):

- v Sloveniji: 500–800 parov v letu 2018;
- na območju Natura 2000 Goričko: 75–80 parov v letu 2019.

Populacijski trend na Goričkem (1997–2019): strm upad (- 65 %).

Med raziskavo selitvenih poti velikega skovika so strokovnjaki s pomočjo GPS naprav ugotovili, da veliki skoviki z Goričkega prezimujejo v Nigeriji.

Hribski škrjanec – ujetnik izbire življenjskega prostora

Hribski škrjanec (*Lullula arborea*) ima v Sloveniji dve glavni naselitveni območji. Prvo območje je v jugozahodni Sloveniji in obsega območje Krasa, Vipavske doline, južnega roba Trnovskega gozda in Nanosa ter Pivško. Drugo območje je Goričko. Obe območji odlikujejo toplo podnebje z malo padavinami ter obsežna območja suhih, ekstenzivno gojenih travnikov z redkim grmovjem. Življenjski prostor hribskega škrjanca na Goričkem so predvsem južna pobočja gričev na vzhodnem delu. V preteklosti je bil hribski škrjanec pogost

Prav slab gnezditveni uspeh je najverjetneje znatno pripomogel k omenjenemu zmanjšanju populacije hribskega škrjanca na Goričkem. Hribski škrjanci hrano najpogosteje iščejo na njivah z ozimnim žitom, preoranih njivah, v prahi in na suhih travnikih. Za izboljšanje stanja prehranjevalnih habitatov so bili v okviru projekta z lastniki 7 ha suhih ekstenzivnih travnikov sklenjeni dogovori o varstvu. Dodatno sta bila obnovljena še suha travnika, primerna za gnezdenje hribskega škrjanca.

Življenjski prostor hribskega škrjanca pred in po obnovi

Valeča samica

gnezdilec suhih travnikov, pred leti pa je njegovo število začelo močno upadati. Kot glavni vzrok za upad je bila prepoznana predvsem intenzifikacija kmetijstva z izginjanjem suhih ekstenzivnih travnikov in drevesno-grmovnih mejic skupaj z velikim povečanjem njivskih površin. V letih 2018 in 2019 so ornitologi prišli do presenetljive ugotovitve, da hribski škrjanci namesto na suhih travnikih večinoma gnezdiijo na njivah z ozimnim žitom. Žal njive zanje predstavljajo ekološko past, saj močno povečajo verjetnost za neuspešno gnezdenje zaradi nenamerne uničenja med poljedelskimi opravili.

DEJSTVA o hribskem škrjancu

Velikost: do 15 cm.

Teža: 25–35 g.

Hrana: semena, hrošči, muhe in večče.

Ocenjena velikost gnezdeče populacije (DOPPS):

- v Sloveniji: 2770–3750 parov v letu 2020;
- na območju Natura 2000 Goričko: 50–60 parov v letu 2020.

Populacijski trend na Goričkem (1997–2020): strm upad (-75 %).

V okviru projekta Gorička krajina in raziskav rabe habitata je bilo v letu 2019 najdeno prvo in edino gnezdo na rahlo se zaraščajočem travniku na Goričkem.

Visokodebelni sadovnjaki in mejice

Del kulturne krajine na Goričkem so travniški visokodebelni sadovnjaki. Odlikuje jih velika vrstna in sortna pestrost, saj lahko v enem sadovnjaku najdemo tudi po več sort jablan, hrušk, češenj in sliv. V teh sadovnjakih rastejo drugod že redke vrste dreves, kot je na primer skorš. Ponovno postaja pomemben njihov osnovni namen, pridelava sadja na ekološki način. Sadovnjaki imajo tudi številne pomembne ekološke funkcije, saj na izpostavljenih mestih zmanjšujejo moč vetra tudi do 60 %; na strminah zmanjšujejo nevarnost

V mejicah živijo številne žuželke, plazilci, ptice in mali sesalci, zato so mejice pomembna mesta tudi za prehranjevanje ptic in netopirjev. Za velikega skovika imajo mejice in sadovnjaki večplasten pomen – v sadovnjakih gnezdi, v obeh pa s petjem označuje teritorij in lovi. V raziskavi rabe habitata velikega skovika so ornitologi ugotovili, da se verjetnost za prisotnost skovika močno poveča prav s povečevanjem površin mejic, travnikov in visokodebelnih sadovnjakov, medtem ko so se skoviki njivam izrazito izogibali. Plen so najpogosteje lovili nekaj sto metrov od gnezd, le ena samica je lovila tudi dva km od gnezda.

V visokodebelnih sadovnjakih na zahodnem delu Goričkega so najštevilnejša rastišča gorskega narcisa (*Narcissus poeticus* ssp. *radiiflorus*)

Veliki skovik gnezdi v duplih dreves

Navadna trdoleska (*Euonymus europaeus*) je pogosta grmovnica v mejicah

plazov in so pomemben življenjski prostor rastlin in živali. Zelo podobno in hkrati pomembno vlogo v krajini imajo tudi grmovno-drevesne mejice, vendar se njihovo število kljub temu zmanjšuje. V veliki meri sta k temu v zadnjih dveh desetletjih prispevali intenzivacija kmetijske rabe in sistem kmetijskih subvencij. Pomembno je k temu dodati, da sta oba življenjska prostora pomembna za različne vrste rastlin in živali. Dupla v sadnem drevju so gnezdišča smrdokavre, vijeglavke, pivke in velikega skovika.

Rjavi srakoper (*Lanius collurio*) nabode višek ulovljenega plena na trne črnega trna (*Prunus spinosa*) in ga tako shrani za deževne dni

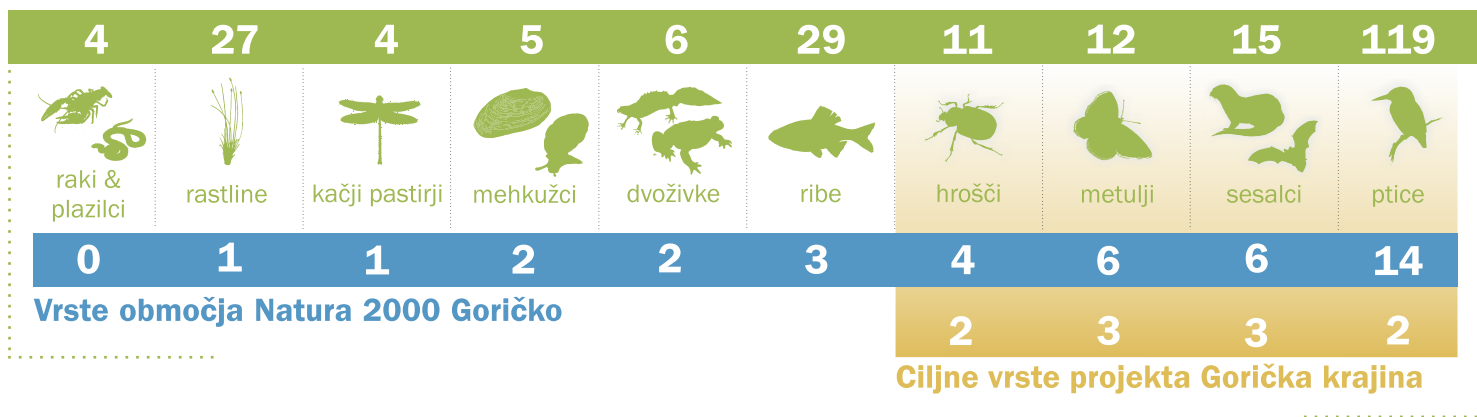

Vrste Natura 2000

Na območjih Natura 2000 aktivno varujemo tiste vrste, ki so za Evropsko unijo pomembne zaradi svoje ogroženosti, redkosti, ranljivosti ali endemičnosti. Izmed teh, okoli 2000 vrst, jih v Sloveniji varujemo 232. Na območju Natura 2000 Goričko trenutno varujemo 38 živalskih in 1 rastlinsko vrsto. Edina rastlina je kranjska sita (*Eleocharis carniolica*). Med živalskimi vrstami varujemo največ ptic – kar 14. Vrsto bogato so zastopani tudi metulji s šestimi in netopirji s petimi vrstami. Travniki na območju Natura 2000 Goričko skupaj s travniki sosednjega parka Őrség so življenjski prostor največje sklenjene populacije strašničinega mravljiščarja (*Phengaris teleius*) in temnega mravljiščarja (*P. nausithous*) v srednji Evropi.

Med štirimi vrstami hroščev je rogač (*Lucanus cervus*) najštevilčnejši. Prebivalec senčnih potokov in povirij je veliki studenčar (*Cordulegaster heros*), ki je endemit srednje in jugovzhodne Evrope. Naravno ohranjeni potoki so življenjski prostor pezdirka (*Rhodeus sericeus amarus*), ki je razvojno neločljivo povezan z navadnim škržkom (*Unio crassus*). Veliki pupek (*Triturus carnifex*) naseljuje mlake brez rib, medtem ko hribski urh (*Bombina variegata*) raje izbira manjše gozdne luže. Na območju Natura 2000 Goričko živi tudi vitalna populacija vidre (*Lutra lutra*) v Sloveniji.

Vrste Natura 2000 v Sloveniji

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL
DEVELOPMENT FUND

Projekt Gorička krajina sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega sklada za regionalni razvoj. **Naslovna fotografija:** Hribski škrjanec (J. Novak). **Fotografije:** G. Domanjko, K. Malačič, M. Podletnik, J. Novak, R. Gjergjek, S. Obal, A. Voda. **Ilustracije:** J. Mikuletič, www.biolib.de. **Oblikovanje:** N. Moršič. **Jezikovni pregled:** Š. Fujs. **Založil:** Javni zavod Krajinski park Goričko, Grad 191, 9264 Grad, Slovenija, 2021.